

November (openings)nieuws

Beste leensters en andere belangstellenden,

In juni dit jaar verscheen de uitgebreide en goed leesbare biografie **Voor 't gewone leven ongeschikt** over **Clare Lennart (1899-1972)**, geschreven door *Petra Teunissen*.

Op 26 november a.s. organiseert Salon Saffier een avond over deze onconventionele schrijfster van twee boekenweekgeschenken en zo'n 20 romans en novellenbundels, waaronder *Serenade uit de verte*, *Stad met rose huizen* en *De ogen van Roosje*.

De titels van haar romans mogen dan romantisch en wat oubollig klinken, *Clare Lennart* (pseudoniem van Clara Helena Klaver) was een vrouw die in haar leven en in de letteren radicale en dappere keuzes maakte. Na haar opleiding tot onderwijzeres werkte ze op kleine scholen in Drenthe en Overijssel en vanaf 1926 in Utrecht. Daar kreeg ze een relatie met een getrouwde man, militair Wim van den Boogaard. Hun liefdesrelatie viel niet goed bij Clara's werkgever, het Utrechtse gemeentebestuur. Clara liet zich hier niet door bepalen en nam in 1927 ontslag als onderwijzeres. Omdat Wim niet kon scheiden of financieel voor haar kon zorgen, zette Clara een pensioen op. Dat leverde in de crisistijd weinig geld op en om die reden begon ze in de avonduren te schrijven. Ze werd een schrijfster van neoromantisch, sensitief proza met een groot psychologisch inzicht. Daarnaast was ze een gewaardeerd recensente en vertaalster, en geliefd columniste.

In de jaren 30 beleeft ze een paar heftige liefdesrelaties, o.a. met criticus en mentor Frans Coenen, die ze tijdens zijn ziekte tot zijn dood heeft verzorgd. Clara's relatie met Wim van den Boogaard, die een grote rol in haar leven bleef spelen, werd rond 1938 stabiel. In de mobilisatietijd volgde zij hem naar Rotterdam. Het bombardement op Rotterdam in 1940 overleefde ze ternauwernood.

Teruggekeerd in Utrecht richtte ze in Zuilenstraat 10bis weer een pensioen in. In de oorlogsjaren ving Clara daar, o.a. voor het Utrechts Kindercomité, Joodse kinderen en volwassenen op. Omdat zij niet voor de Kultuurkamer tekende en dus niet kon publiceren, bereidde ze in de oorlogsjaren verschillende vertalingen voor.

Het werk van *Clare Lennart* heeft een heel eigen, goed herkenbare stem en haar thema's zijn tijdloos. Tijdens haar leven werden haar boeken goed verkocht, veel gelezen en altijd goed besproken. Toch raakte ze na haar dood in de vergetelheid. Hoe terecht is dat? Was het 'vrouwenproza' en deed het daarom niet mee? Ze deelde het lot van veel schrijfsters van die generatie. Biografe *Petra Teunissen* gaat er in haar voordracht nader op in en schetst een portret van een bijzondere en levendige vrouw.

In de vrouwenbibliotheek hebben we meerdere titels en vertalingen van Clare Lennart staan.

Er is een uitgebreide website over het leven en werk van *Clare Lennart*: <https://clarelennart.nl/home/>

Meer informatie over de voorstelling: <http://www.salonsaffier.nl/Programma+informatie.php?id=268&nav=2>

Een mooie recensie over de

biografie: <http://www.hanta.nl/hanta/2017/07/28/lezen-levens-voor-t-gewone-leven-ongeschiedt-een-biografie-van-clare-lennart-petra-teunissen/>

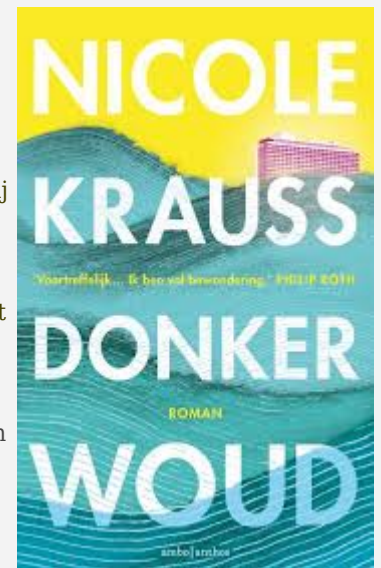
Onlangs uitgebrachte titels

– **Wie het mooist valt** is een aangrijpende debuutroman van Sara Novic over de oorlog op de Balkan, geschreven vanuit het perspectief van een kind. Ana Jurić is pas tien jaar oud als de burgeroorlog in Joegoslavië uitbreekt. Haar onbezorgde jeugd komt hiermee abrupt ten einde. Opeens staat het dagelijks leven van Ana, haar zusje Rahela en hun ouders in het teken van honger, angst en geweld. Tien jaar later woont en studeert Ana in de Verenigde Staten. In deze nieuwe omgeving is niemand op de hoogte van de gruwelijkheden die plaatsvonden in haar jeugd. Dit dubbelleven valt Ana steeds zwaarder. In een ultieme poging om vrede te sluiten met haar verleden besluit Ana om terug te keren naar haar geboortestad Zagreb.

– In **Donker Woud** beschrijft Nicole Krauss twee mensen die vanuit New York naar Tel Aviv vliegen. Ze kennen elkaar niet en zullen elkaar nooit ontmoeten. Ze bevinden zich beiden op een omslagpunt in hun leven.

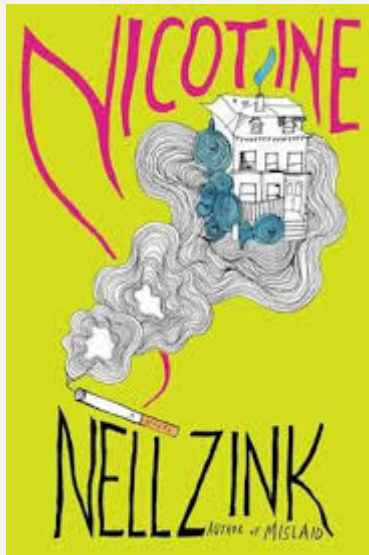
Voor Nicole, die schrijfster is, geldt bijna letterlijk dat zij zich op het punt bevindt waaraan de roman zijn titel ontleent. Een ontmoeting met professor Geizi Friedman zet haar op een ander spoor. Hij weet waar de onvoltooide manuscripten van Kafka bewaard worden en wil dat ze er een afschrijft. *Donker woud* gaat over dat moeilijke gesprek met jezelf over wie je bent, over de vorm die je leven heeft aangenomen, en over de mogelijkheid om die te veranderen. Uitgebreide recensie in de NRC: <https://www.nrc.nl/nieuws/2017/09/01/ik-wantrouw-de-verhalen-die-we-onszelf-voorouder-12768249-a1571806>

– **De idiot** van Elif Batuman gaat over een dochter van Turkse emigranten in Amerika. De schrijfster, die veel overeenkomsten met haar hoofdpersonage vertoont, debuteerde in 2010 met *De bezetenen*. *Avonturen in de Russische literatuur*, dat net als deze roman een boek is over boeken. Ze zat vast met haar tweede boek en keerde terug naar een onafgemaakt werk uit haar studententijd, een roman die na twee decennia vanzelf veranderd was in een historische roman. *De idiot* is een portret van de kunstenaress als buitengewoon innemende jonge vrouw, verteld door een van de meest geestige, originele Amerikaanse schrijvers van dit moment.

– In **De beste van alle mogelijke werelden** van de Finse Riikka Pulkkinen is actrice Aurelia precies even oud als de vrije wereld. Ze is geboren op 9 november 1989, de dag dat de Berlijnse Muur viel. Drie jaar later vond een familietragedie plaats die zij niet onder ogen wil zien. In plaats daarvan bouwt ze een muur om zichzelf heen en stort ze zich op haar acteercarrière. Juist daar, op het toneel, komen haar herinneringen weer tot leven: wat is er precies gebeurd in Berlijn toen ze een klein meisje was? Riikka Pulkkinen schreef deze roman met in haar achterhoofd de vraag in welke wereld ze haar kinderen wil opvoeden, het Europa van na de val van de Muur of een Europa met een nieuwe muur eromheen?

- **Nicotine** van de Amerikaanse *Nell Zink* (zie een recensie over *Misplaatst* hieronder) draait om werkloze Penny, die altijd tegen haar familie heeft gerebelleerd - door helemaal normaal te zijn. Haar moeder is lid van een Zuid-Amerikaanse indianenstam, haar vader is een joodse sjamaan met een psychedelisch 'holistisch centrum'. Maar haar leven komt op z'n kop te staan wanneer haar vader overlijdt en Penny zijn geboortehuis erft. Ze ontdekt dat er krakers wonen die vechten voor de rechten van rokers en wordt hun wereld ingezogen. *Nicotine* gaat over familie - die je bij je geboorte hebt gekregen én die je zelf verzamelt - en over obsessie, idealisme en bezit.

- De volgende titel is opmerkelijk genoeg **Tabac**, van Gerda Dendooven, haar eerste roman voor volwassenen. Een psychologische roadtrip, is het een vlucht of een vakantie? Een jonge vrouw reist met een oudere man per trein naar het zuiden. Ze spreken niet veel, hebben aan een enkel woord en hun gedachten genoeg, zo lijkt het.

Maar hoe goed kennen ze elkaar en zichzelf? Wat bracht hen samen en waar zijn ze op weg naartoe? Terugkijkend op haar jeugd en de verstikkende relatie met haar ouders komt de vrouw steeds dichterbij de donkere kern van haar bestaan.

- In **Het dienstmeisje van Degrelle** beschrijft *Simone Korkus* de Joodse Hannah Nadel, die tijdens de Tweede Wereldoorlog als dienstmeisje in het Brusselse huis van de zus van Léon Degrelle werkt en op die manier ontsnapt aan de gruwelen van de Jodenvervolging. De in Israël woonachtige schrijfster wekt dit bijna onwaarschijnlijke verhaal tot leven, ontmoet Hannahs Belgische redders en toont hoe het leven in oorlogstijd heel wat grijze zones bevat. Terwijl ze het leven van Hannah in Brussel reconstrueert, stuit ze op familiegeheimen en loopt ze ook aan tegen haar eigen vooroordelen. Want wat is waarheid in de manier waarop we naar anderen kijken en hun gedrag beoordelen? En hoe vervormt ons geheugen trauma's zoals die na de Tweede Wereldoorlog?

- **Manhattan Beach** van de Amerikaanse *Jennifer Egan* speelt in New York 1940. Op de marinebasis in Brooklyn wemelt het tijdens de oorlog van de vrouwelijke arbeiders met banen die voorheen niet voor hen waren

weggelegd. Onder hen bevindt zich de achttienjarige Anna Kerrigan, dochter van een ondergrondse koerier die zijn gezin onverwachts in de steek liet. Na een zware duikopleiding waarbij ze veel moed en wilskracht toont, wordt Anna de eerste vrouwelijke marineduikster. Ze is vastbesloten het mysterie rond de verdwijning van haar vader op te lossen - ook al betekent dit dat zij zal moeten infiltreren in de maffiawereld van New York.

Poëzie:

- **Mammie** van de Zuid-Afrikaanse *Ronelda Kamfer* wordt omschreven als een genadeloos eerlijke bundel vol tegenstrijdige gevoelens van een dochter over haar onlangs overleden moeder. In heldere, krachtige taal snijdt ze haar rauwe jeugd aan, die de toon zette voor de rest van haar leven. Maar bovenal ontgint ze datgene wat zo vaak

on gezegd blijft tussen ouders en kinderen. Dat resulteert in pijnlijk openhartige versregels vol liefde, woede, hoop en teleurstelling, tweetalig uitgegeven. Antjie Krog vindt het "de beste en meest opwindende poëzie die in de afgelopen jaren in Zuid-Afrika is verschenen."

- Net als Antjie Krog is de Vlaamse *Miriam Van hee* afgelopen tijd 65 jaar geworden. Ze heeft ook een nieuwe bundel uitgebracht, haar 11e, **Als werden wij ergens ontboden**. Uit de Morgen: "Door Van hee's poëzie zoeken we het verrassende in het vertrouwde op, het ontwrichtende in het gewone, het duister in het licht, het elders in het nu. De muzikaliteit in *Als werden wij ergens ontboden* is sterk. Dit is een bundel waarvan je geleidelijk aan voelt wat het met je doet, als het effect van zon op je huid****."

Activiteiten in Utrecht en daarbuiten

- Op 1 november speelt in de Stadsschouwburg-Utrecht de voorstelling **Toen ma naar Mars vertrok**, 'een ode aan ontwortelde moeders'. Het gaat over moeders die vanuit vele windsteken in Nederland aanmeerden en zich moesten redden in een wereldvreemde omgeving. Besloot ze haar anker uit te gooien of te blijven dobberen tussen vertrek en aankomst? In een tragikomische en liefdevolle voorstelling wordt met film, poëzie, theater en muziek het verhaal van de moeder verteld, vanuit het perspectief van verschillende vertellers.

Meer info: http://magazines.ssbu.nl/maggezien_6/toen_ma_naar_mars_vertrok

- Op 2,3 en 4 november vindt in Den Haag het 25e **Crossing Border Festival** plaats, een festival waarvoor vanuit de hele wereld een groot aantal vernieuwende auteurs en muzikanten wordt uitgenodigd die een passie delen voor

het gesproken woord, songteksten en taal. In hun bijzondere optredens zullen muziek en literatuur samenwerken én botsen. Optredende vrouwelijke artiesten zijn: *An Scott, Annelies Verbeke, Claire Louise Bennett, Coely, Cosey Fanni Tutti, Daymee Arocena, Fatma Aydemir, Franca Treur, Gerda Bleses, Hanna Bervoets, Jamila Woods, Judith Vanistendael, Kristina Tzekova, Lesley Nneka Arimah, Lieke Marsman, Margo Jeffersoon, Melanie de Biasio, Pink Oculus, Sally Rooney, Sytske van Oeveringen* en *Ulli Lust*. Aanvankelijk stond ook *Rebecca Solnit* aangekondigd ivm haar boek *Mannen leggen me*

altijd alles uit. Wegens ziekte is haar komst helaas afgezegd.

Meer info: <http://www.crossingborder.nl>

- Op 24 resp 25 november zijn er in theater Kikker twee verschillende voorstellingen van **Laura van Dolron, Wij** en **Liefhebben**. Onder de verzameltitel *Troost en Tegengif* viert ze haar vijftienjarig jubileum als 'standup filosofe' met drie voorstellen om de wereld te verbeteren. In **Wij** vraagt Laura van Dolron zich af wat we bedoelen wanneer we WIJ zeggen. Wie zijn WIJ? Hoe bepalen we wie daarbij hoort en wie niet? Hoe worden we een zo groot mogelijke WIJ? En zouden we kunnen erkennen dat ZIJ bij ons horen? In **Liefhebben** stelt ze zich de prangende vraag of ze het liefhebben kan leren aan zichzelf, aan anderen, en dus ook aan ons, haar publiek. Het is een hilarische, openhartige en ongegeneerde persoonlijk voorstelling, op het scherpst van de snede.

Meer

info: <https://www.theaterkikker.nl/agenda/liefhebben/> en <https://www.theaterkikker.nl/age>

- In het Drents museum is t/m 18 maart een solotentoonstelling te zien van de Duitse kunstenares **Rosa**

Loy. Samen met haar man Neo Rauch vormt ze een van de bekendste kunstenaarsechtparen van Duitsland en zijn ze belangrijke vertegenwoordigers van de Neue Leipziger Schule. Op de schilderijen van *Rosa Loy* zie je vooral vrouwen en fantasiefiguren/-dieren in uiteenlopende landschappen. Ze bevinden zich doorgaans in merkwaardige situaties. De vrouwen verwijzen naar haar hoofdthema: kennis van de vrouw en in het bijzonder de kennis van haar zelf, die ze door ervaring, beleving en studie heeft opgedaan.

Ook haar schildertechniek en de manier waarop zij verf gebruikt is bijzonder. Ze gebruikt melkeiwit en pigment dat de

mogelijkheid biedt om een grote variatie aan kleuren te creëren. De tentoonstelling, **Bilder Bergen**, laat veertig werken van Rosa Loy zien

Meer info: <https://drentsmuseum.nl/nl/tentoonstellingen/rosa-loy>

Artikel:

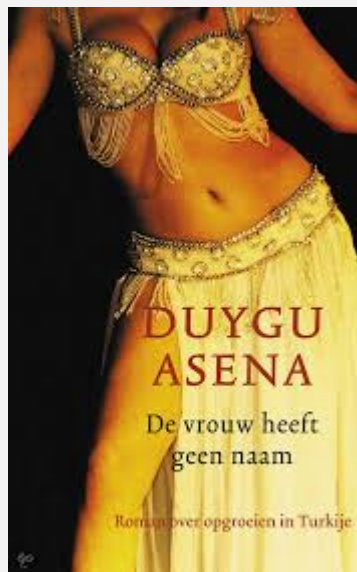
- <https://www.trouw.nl/cultuur/kunstenaar-rosa-loy-vindt-dat-mannen-al-genoeg-aandacht-hebben-gehad~a903bbd5/>

- Op 18 en 24 november geeft Karin Haanappel in Den Bosch, resp. Utrecht een college over **Vrouwelijke surrealist**. Het surrealisme werd als kunststroming gedomineerd door mannelijke kunstenaars (Max Ernst, René Magritte, Salvador Dali). Maar er zijn ook meerdere vrouwen die een sleutelrol hebben gespeeld in de beweging, bijvoorbeeld Meret Oppenheim, Dora Maar, Dorothea Tanning en Leonora Carrington. In London was afgelopen zomer een tentoonstelling (*Dreamers Awake*) waar alleen werk van vrouwelijke surrealist werd getoond en de geschiedenis van het surrealisme van 1920 tot nu op een rij werd gezet.

Meer

info: <https://vrijeacademie.nl/7510/uitgebreid-zoeken/college-vrouwelijke-surrealist-en/>

- In de aanloop naar een aflevering *Grote Denkers* over de Turkse schrijfster en

feministe **Duygu Asena** (1946 - 2006) organiseert De Balie op 26 november een leesclubmiddag. Duygu Asena schokte de Turkse samenleving door voor het eerst het woord 'orgasme' in het openbaar uit te spreken. Ze sprak vrijuit over het recht op seksueel genot voor vrouwen, en bekritiseerde het traditionele huwelijk te bekritisieren. Onder leiding van journaliste Aybala Carlak wordt haar beroemde boek besproken *De vrouw heeft geen naam* (1987) dat aanvankelijk werd verboden. Inmiddels kent het boek al meer dan 40 drukken. **De vrouw heeft geen naam** vertelt het verhaal van een jonge Turkse vrouw die beseft wat het betekent om vrouw te zijn in Turkije. Vanaf jonge leeftijd strijdt voor haar vrijheid en onafhankelijkheid. In de bibliotheek hebben we zowel *De vrouw heeft geen naam* als *Er is geen liefde*.

Meer

info: https://www.debalie.nl/agenda/podium/duygu-asena-leesclub/e_9783096/p_11770087/

- Op 30 september is in Oss het Jan van Cunen museum heropend met drie tentoonstellingen rond vrouwen die in de kunsten of maatschappij een inspirerende, richtinggevende of verbindende rol spelen of hebben gespeeld. Het is de start van een

thema wat komende tijd vaker terug zal komen. Als eerste zijn nu te zien: **'Vrouwen van Oranje - Portretten van vijf koninginnen'**, **'Naakte emotie'** van fotografe Micky Hoogendijk en **'Iconisch'**, sculpturen van Margot Homan'.

Meer

info: <http://www.museumjancunen.nl/MJC/goto.aspx?Mode=Show&ItemID=16&mid=229&Tabid=50&Username=>

en

uitleg: <https://www.opzij.nl/2017/10/10/tentoonstellinggrieks-powervrouwen-opent-oss/>

Daarnaast is er de presentatie **'De pil van Oss!'**, over de betekenis van de anticonceptiepil voor de vrouw. In 1962 werd in Oss werd door farmaceut Organon, het huidige MSD, de pil geïntroduceerd. De pil heeft een grote invloed gehad op het onafhankelijkheidsstreven, het zelfbewustzijn en de ontwikkeling van de vrouw. Het museum Jan van Cunen combineert objecten uit het archief van MSD met verhalen uit Oss, aldus de tekst van het museum bij de presentatie. Inmiddels is duidelijk dat de pil ook hele andere effecten heeft en heeft gehad op vrouwen. Daarom hierbij een artikel uit de Correspondent **Het is tijd om met de pil te stoppen (want die verpest je seksleven)**: <https://decorrespondent.nl/2752/Het-is-tijd-om-met-de-pil-te-stoppen-want-die-verpest-je-seksleven/209598121216-6c1ebba8>

Tegelijk met de tentoonstellingen wordt in samenwerking met Muzelinck Oss een lezingencyclus

georganiseerd over **Vrouwen in de kunst**. Op 5 november zal de lezing gaan over **Maria Sybilla Merian**, pionier, wetenschapper, kunstenaar.

Meer info: <http://www.muzelinck.nl/cursussen/beeld/vrouwen-in-de-kunst/>

– Op 30 november presenteert Het Literatuurhuis (Utrecht) in het Louis Hartloopercomplex een speciale première van de boekverfilming **Vele hemels boven de zevende**, naar de gelijknamige debuutroman van *Griet Op de Beeck*, die zelf ook het scenario schreef. Vijf mensen, die met elkaar verbonden zijn, vertellen hun verhaal. Over onverwacht geluk dat de dingen moeilijk maakt, over geheimen die te groot lijken, over de complexe kunst van het jong zijn, over obstakels die bergen worden, amper te beklimmen, over blijven proberen, tot waar geen mens meer verder kan. De film wordt ingeleid door Ursul de Geer; hij maakte de gelijknamige theaterbewerking, die komend voorjaar te zien is.

Meer info: <http://www.hetliteratuurhuis.nl/agenda/953/>

Bibliotheek-nieuws

– De zelfgemaakte scheurkalender van Sanne Bloem is klaar en wordt al verkocht. Op de website <http://zelfgemaaktescheurkalender.nl> vind je allerlei informatie over het maakproces, de bijdragen, verkooppunten etc. Sanne heeft zes van onze 'enorm rijke verzameling recensies' in de scheurkalender opgenomen: *Fuzzie* van Hanna Bervoets (door Hannah Kuipers), *Hier zijn is heerlijk* van Marie Darrieussecq (door Lia Martinali), *Een klein leven* van Hanya Yanagihara door (Kimberly M.), *Lila* van Marilynne Robertson (door Litanía de Graaf), de biografie *Andreas Burnier. Metselaar van de wereld* van Elisabeth Lockhorn (door Pien van Leeuwen) en *Briefroman* van Juli Zeh (door Ine van Emmerik). Toch een beetje helaas zijn het er 'maar' zes geworden. De overige ingeleverden staan in de wacht voor de volgende keer.

– Sinds afgelopen maand staat op onze website een **overzicht van alle recensies** die tot nu toe door onze vrijwillige recensenten zijn geschreven. Het zijn er een paar honderd en ze zijn gesorteerd op alfabetische volgorde van de titel van de boeken. De recensies zijn gemaakt n.a.v. recensie-exemplaren die ter beschikking zijn gesteld door inmiddels zo'n

50 uitgeverijen, meestal op ons verzoek. Ze ondersteunen daarmee onze collectie.

Iedereen die zin heeft om als vrijwilliger recensies te schrijven over nieuwe aanwinsten of al dan niet vergeten klassiekers is van harte welkom!

Zie: <https://vrouwenbibliotheek.nl/2017/09/08/recensie-overzicht/>

- De Gansstraat was dit weekend in het nieuws ivm een politie-onderzoek naar een schietincident in de nacht van zaterdag op zondag. Pal voor onze deur...

Nieuwe boeken in de bibliotheek

Charlotte Salomon - Berlijn als inspiratiebron van Katja Reichenfeld, *Om wie je bent* van Aaltje van Zweden, *Brieven, dagboeken en een geheime liefde* van Laurie Langenbach, *Vonkt* van Marije Langelaar, *De boom valt op mij* van Ilse Starckenburg, *Wat helpt is een wonder* van Anne Vegter

Nieuwe recensies van deze maand als link bijgevoegd

<https://vrouwenbibliotheek.nl/2017/10/23/waar-ik-jou-word-antjie-krog/>

<https://vrouwenbibliotheek.nl/2017/10/13/clementine-een-leven-met-winston-churchill-door-sonia-purnell/>

<https://vrouwenbibliotheek.nl/2017/10/28/mika-door-elsa-osorio/>

<https://vrouwenbibliotheek.nl/2017/10/05/misplaatst-door-nell-zink/>

De leenbijdrage voor 2017 is opnieuw vastgesteld op € 25,-. Je kunt hiervoor onbeperkt boeken lenen en/of vriendin/vriend van de bibliotheek zijn. Iedereen die boeken leent en/of wil gaan lenen wordt vriendelijk verzocht dit bedrag over te maken op banknummer NL71 INGB 0009 2669 95 ten name van Stichting Es Scent o.v.v naam en 'leenbijdrage 2017'. Meer overmaken om de vrouwenbibliotheek extra te ondersteunen mag natuurlijk altijd.

Eenmalig een boek lenen kan ook. De bijdrage hiervoor is € 1,- per boek.

Op www.vrouwenbibliotheek.nl is meer informatie over de bibliotheek te vinden, de nieuwsbrief is ook te lezen via onze website.

Naast de aangekondigde openingstijden blijft het altijd mogelijk om op afspraak een bezoek te brengen aan de bibliotheek. U bent van harte welkom.

Marjolein Datema

Utrecht, 30 oktober 2017